

GD-dierenarts Anja de Bont: 'Inzet van de veehouder belangrijk bij vermindering antibioticumgebruik bij jongste kalveren'

Naar minder antibiotica bij jonge kalveren

Jonge kalveren krijgen relatief veel antibiotica. Een onderzoek door de Gezondheidsdienst voor Dieren en de Universiteit Utrecht toont dat de opstelling van de veehouder belangrijk is voor de mate van antibioticagebruik bij de jongste kalveren.

tekst Ivonne Stienezen

Het verschil in antibioticumgebruik tussen volwassen koeien en jonge kalveren is groot. In 2012 kregen Nederlandse kalveren op melkveebedrijven jonger dan 56 dagen 10,9 dierdagdoseringen orale antibiotica toegediend, zo blijkt uit cijfers van de Stichting Autoriteit Diergeneesmiddelen (SDa). Op het melkveebedrijf als geheel was dat gebruik 2,9 dierdagdoseringen. Ook bij zoogkoeien zien we een dergelijk verschil tussen koeien en kalveren, zij het dat het verschil minder groot is (zie kader).

'Bij de kalveren is op basis van deze cijfers de meeste winst te behalen op het gebied van antibioticareductie', vertelt GD-dierenarts Anja de Bont-Smolenaars. Dit relatief hoge gebruik van antibiotica die via de bek worden toegediend, komt op rekening van een relatief klein deel van de bedrijven, geeft ze aan. 'Bij de helft van de bedrijven was het gebruik van orale antibiotica bij de kalveren namelijk nul.'

De cijfers van de SDa waren voor de werkgroep ABRES-rundveehouderij aanleiding om de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) opdracht te geven om uit te zoeken welke factoren in het kalvermanagement, van de kalveren tot 56 dagen leeftijd, aanleiding geven voor dit hoge gebruik. Dit werd afzonderlijk onderzocht op zoogkoeien- en melkveebedrijven, om praktische handvatten te geven voor verlaging van het antibioticumgebruik.

Daling tweedekesmiddelen

Voor het onderzoek op de zoogkoeienbedrijven analyseerden de onderzoekers eerst gegevens van alle zoogkoeienbedrij-

ven uit de database MediRund uit 2012 tot en met 2014. MediRund is het systeem waarin Nederlandse rundveehouders de registratie van hun antibiotica bijhouden. 'Er blijkt geen verband te zijn tussen het antibioticumgebruik bij kalveren en bij volwassen koeien. Dus op een bedrijf waar veel antibiotica worden gebruikt bij de zoogkoeien, is dat niet per se ook het geval bij de jongste kalveren of andersom. Dat betekent dat als we het antibioticumgebruik willen verlagen op deze bedrijven, we ons echt op de kalveren moeten focussen', stelt De Bont. 'We zagen verder dat het gebruik van eerstekeusmiddelen sinds 2012 in verhouding is toegenomen en het gebruik van de tweedekesmiddelen is gedaald. Dat betekent dat veehouders en dierenartsen de richtlijnen voor gebruik van antibiotica goed opvolgen.'

In het tweede deel van het onderzoek kregen 100 zoogkoeienhouders een telefonische enquête voorgelegd over het kalvermanagement. Hiervoor zijn zowel zogenaamde hooggebruikers – bedrijven die veel antibiotica gebruiken bij de kalveren tot 56 dagen – als laaggebruikers – bedrijven die geen of weinig antibiotica gebruiken bij die kalveren – geselecteerd. 'Juist van de bedrijven die afwijken van het gemiddelde kunnen we het meeste leren', legt De Bont uit. De veehouders beantwoordden vragen over diverse zaken zoals behandelingen van zieke kalveren, huisvesting en voeding.

'De aanwezigheid van gezondheidsproblemen bij kalveren, zoals diarree, luchtwegproblemen en navelontsteking, had een verband met een hoger antibioticumgebruik. Het is logisch dat er meer antibiotica gebruikt werden op bedrijven met meer diergezondheidsproblemen.'

Een opvallend verschil vond De Bont de houding van de veehouders. 'Bij de hooggebruikers zagen we een andere houding van de veehouder ten opzichte van een ziek kalf.' Veehouders uit deze groep zijn van mening dat antibiotica altijd nodig zijn om zieke dieren te genezen. Ook bleek 23 procent van de hooggebruikers koppelbehandelingen uit te voeren bij de

Weinig bedrijven gebruiken veel antibiotica

In de jaarrapportages van de Stichting Autoriteit Diergeneesmiddelen (SDa) wordt op zoogkoeienbedrijven geen onderscheid gemaakt in leeftijdsgroepen. Het totale antibioticumgebruik is op deze bedrijven laag. In 2012 was de gemiddelde dierdagdosering 1,0. Het percentage bedrijven met een dierdagdosering van 0 was 55 procent. Ter vergelijking: bij de melkveehouderij was in dat jaar het totale gebruik 2,9 dierdagdoseringen, waarbij 2,2 procent van de bedrijven een dierdagdosering van 0 realiseerde.

In 2014 is op de zoogkoeienbedrijven

het gemiddelde antibioticumgebruik gedaald naar 0,7 dierdagdoseringen. Het percentage bedrijven met een dierdagdosering van 0 is ook iets gedaald, 47 procent van de bedrijven gebruikte in dat jaar geen antibiotica.

Uit het onderzoek van GD kwam naar voren dat de dierdagdosering van antibiotica bij zoogkalveren tot 56 dagen leeftijd zowel in 2013 als in 2014 gemiddeld 5,95 was. Op ruim 80 procent van de bedrijven kregen de kalveren helemaal geen antibiotica. Dit geeft aan dat de bedrijven die antibiotica (moeten) inzetten, direct een hoge dierdagdosering realiseren.

Het bieden van weidegang lijkt gunstiger voor het antibioticumgebruik te zijn dan huisvesten op een roostervloer

kalveren. In de groep laaggebruikers was dat maar 4 procent.

Juist registreren

Om nog meer zicht te krijgen op het antibioticumgebruik bij de jongste kalveren bezochten de onderzoekers, dierenartsen van GD, ook twintig zoekkoeien-bedrijven. Op deze bedrijven hielden de zoekkoeienhouders een jaar lang bij welke antibiotica ze gebruikten bij de kalveren, maar ook waarom. De verschillen in dierdagdosering tussen hooggebruikers en laaggebruikers zijn relatief klein. Wel zijn er enkele bedrijven met een zeer hoog antibioticumgebruik volgens MediRund. In een deel van de gevallen bleek de leef-

tijdsgroep van de medicijnen niet goed geadmistreerd. De Bont geeft een voorbeeld: 'Een veehouder had de antibiotica die een koe kreeg voorgeschreven, na een keizersnede geregistreerd bij het pasgeboren kalf.'

Ondanks de kleine verschillen tussen hoog- en laaggebruikers vonden de onderzoekers wel managementfactoren die van invloed zijn op het gebruik van antibiotica. Bij de hooggebruikers zijn met name luchtwegproblemen een oorzaak van het antibioticumgebruik. De huisvesting lijkt hierbij een rol te spelen, waarbij het bieden van weidegang gunstiger lijkt te zijn dan het huisvesten op bijvoorbeeld een roostervloer. 'We moeten wel voorzichtig

zijn met deze conclusie', geeft De Bont aan. 'Want van de twintig bezochte bedrijven waren er maar twee bedrijven die de kalveren op een roostervloer huisvestten.' Ook de hygiëne op het bedrijf speelt een rol. 'De GD-dierenarts die de bedrijven bezocht, beoordeelde de hygiëne en netheid van het erf minder goed bij de hooggebruikers dan bij de laaggebruikers', stelt De Bont.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat bedrijven met dieren van het Belgisch-witblauwras vaker in de groep met hooggebruikers zaten. 'Maar ook hier moeten we voorzichtig zijn met conclusies. We zagen namelijk dat de verschillen in management overeenkwamen met verschillen in ras. We kunnen daardoor niet duidelijk concluderen of het ras of de wijze van houderij de belangrijkste oorzaak is van een hoog antibioticumgebruik.'

Dat maatregelen om het antibioticumgebruik te verlagen snel effect kunnen hebben, illustreert De Bont met een voorbeeld. 'Eén van de onderzochte bedrijven was geselecteerd als hooggebruiker. Tijdens de onderzoeksperiode heeft het bedrijf goede managementmaatregelen genomen, waardoor het aan het eind van het onderzoek in de categorie laaggebruikers viel.'

Management aanpassen

Op basis van het onderzoek geeft De Bont praktische tips om het antibioticagebruik bij kalveren aan te pakken. 'Als eerste is het belangrijk om te weten waar je als veehouder staat qua antibioticumgebruik. De dierdagdosering van de jongste kalveren is te zien op het jaaroverzicht uit MediRund en is sinds dit jaar ook terug te vinden op het bedrijfsgezondheidsplan.'

Vervolgens adviseert ze te starten met het bestrijden van de aanwezige problemen. Op veel bedrijven zal dat samengaan met het optimaliseren van de hygiëne, de huisvesting en het klimaat in de kalverstal. 'Soms is met kleine aanpassingen al veel winst te behalen. In ons onderzoek zagen we dat als een veehouder echt streeft naar een goede gezondheid en daarmee een laag antibioticagebruik, dit ook gerealiseerd werd door managementaanpassingen. Het vergt wel inzet en ik adviseer veehouders daarbij gebruik te maken van het advies van de eigen dierenarts of andere adviseurs', tipt De Bont. 'Bij het behandelen van kalveren is het belangrijk om bij elk kalf de afweging te maken of een ondersteunende behandeling, bijvoorbeeld met elektrolyten of koortsremmers, voldoende kan zijn of dat een antibioticumbehandeling direct nodig is.' |